

Асоціація психологів

вищої школи України

ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КРУГЛОГО СТОЛУ

22 квітня 2024 року

2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
ПРОГРАМА IV ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КРУГЛОГО СТОЛУ	9
МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ УЧАСНИКІВ КРУГЛОГО СТОЛУ	14
Бойчук О. С. Особливості роботи психолога у структурі університету	14
Москальова А. С., Москальов М. В. Психологічна підтримка особистості науково-педагогічних працівників у кризових умовах сьогодення	17
Папіна М. О., Мусаковська О. М. Психоедукція у студентській спільноті шляхом проведення групових занять	22
Складановська М. Г. Психологічні чинники якості вищої освіти у воєнний та повоєнний час	25
Спіріна І. Д. Формування кібераддикції у підлітків з ознаками акцентуації особистості (презентація)	30
Плаксієнко І. Л. Про результати конкурсу студентських творчих робіт з нагоди Всесвітнього дня здоров'я	37
СТУДЕНТИ – СТУДЕНТАМ. ФОТОГАЛЕРЕЯ	44
МАТЕРІАЛИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ УЧАСНИКІВ КРУГЛОГО СТОЛУ	50
Біла В. В., Лазаренко В. І. Надання професійних послуг підліткам в умовах психологічної служби ЗВО	50
Варакута М. Л., Джиг А. А. Психологічна ціна війни: дослідження впливу на цінності та психічне здоров'я молоді	55
Варакута М. Л., Маркіяненко М. Є. Психологічні трансформації особистості в контексті онлайн-інтеракції	62
Варакута М. Л., Пукас А. Онлайн-навчання і умовах кризи: стрес і адаптація української молоді	69
Галела А. Ю., Десятник А. Б., Семанишин Р. І. Соціально-психологічне дослідження професійної реалізації менеджера	75
Голошивець А. С., Іванюк В. Б., Павловський Т. А. Професійна рефлексія майбутніх психологів: план і програма дослідження	80
Голошивець І. О., Топольський С. О., Фільварочний І. В. Психологічне дослідження особливостей розвитку інформаційної готовності майбутніх психологів	85
Кобилецький О. І., Федорченко Д. М., Антонюк Ю. О. Психологічна структура професійної компетентності майбутніх фахівців	90
Кольчик К. О. Самоорганізація як важлива складова професійної ефективності майбутніх психологів	95
Колісник Л. О. Особливості прояву тривоги та депресії у студентів ЗВО соціально-гуманітарних, природничих та технічних спеціальностей	98
Корсунська В. В. Проблемні ситуації в освітньому середовищі та їх вплив на комунікацію	103
Лазаренко В. І. Практична підготовка здобувачів вищої освіти спеціальності «Психологія» на базі психологічної служби	108
Логвись О. Я. Про міжособистісну комунікацію та психологічну	

підтримку суб'єктів освітнього процесу в період воєнного стану	112
Матлах П. Б., Кухарський А. І., Шустик А. М. Перспективи психологічного дослідження розвитку толерантності працівників вищої освіти	114
Нерубаська А. О. Аналіз напрямів діяльності психологічної служби ЗВО	121
Оліх Р. В., Пограничний О. Є., Северин І. Ю. Дослідження проблеми психолого-педагогічної компетентності майбутніх викладачів соціономічних дисциплін	128
Осипенко О. Л., Цеберський Р. О., Полторацький О. В. Дослідження психологічних проблем розвитку комунікативної сфери майбутніх психологів	134
Остапчук А. В., Козак В. В., Гащак М. В. Чинники взаємодії з клієнтами персоналу комерційних організацій: план і програма психологічного дослідження	140
Пономаренко Я. С. Психологічна безпека особистості	147
Рябік П. В., Чичков А. Г., Плаксієнко І. Л. Шляхи розвитку психологічної служби у вищій школі в сучасних умовах	152
Тимцюрак Ю. В., Баранов А. І., Дубчак С. П. Перспективи психологічного дослідження професійного ставлення майбутніх працівників митниці	155
Тодорова І. С. Підтримка освітнього середовища безпечного для психічного здоров'я здобувачів вищої освіти	159
Цікало Ю. А., Безелюк О. А., Ільків Д. В. Психологічні чинники розвитку професійної рефлексії майбутніх фахівців	164
Чернюх В. І., Швед О. В., Козак В. В. Психологічне дослідження розвитку внутрішньої мотивації студентів у процесі навчальної діяльності	169
РЕЗОЛЮЦІЯ Четвертого Всеукраїнського круглого столу «Практична психологія у закладі вищої освіти на сучасному етапі»	174
ФОТОГАЛЕРЕЯ	176

Тодорова І. С. Підтримка освітнього середовища безпечного для психічного здоров'я здобувачів вищої освіти. *Практична психологія в закладі вищої освіти на сучасному етапі* : збірник наукових праць за матеріалами IV Всеукраїнського круглого столу 22 квітня 2024 року. Полтава : Астроя, 2024. С. 159-164.

УДК 159.9:378

Тодорова І. С.

*доцент кафедри педагогіки та суспільних наук, кандидат психологічних наук, доцент
Полтавський університет економіки і торгівлі
Полтава, Україна*

ПІДТРИМКА ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА БЕЗПЕЧНОГО ДЛЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Головним завданням психологічної служби в системі освіти є допомога усім учасникам у збереженні, підтримці, відновленні психічного здоров'я через просвітництво, профілактику, консультацію, корекцію та реабілітацію. Психічне здоров'я – це стан благополуччя, який містить здатність людини до самореалізації та встановлення позитивних міжособистісних відносин, здатність відновлюватися та особистісно зростати після стресів та травматичних подій. Кожний студент та працівник закладу освіти має право на перебування у таких умовах, які є сприятливими для його особистісного та професійного функціонування та розвитку, є безпечними для фізичного та психічного здоров'я.

Заклад вищої освіти має різнопланові важелі впливу на психічне здоров'я здобувачів освіти, до них, крім суто особистісних та психологічних чинників, належать також задовільні або незадовільні фізичні, матеріально-технічні умови, наявність або відсутність соціальної підтримки (зокрема фінансової), демократичність та прозорість управління закладом, ставлення до студентів та передові освітні технології, які сприяють якості освіти та високому рівню професійної підготовки здобувачів освіти. Важливим чинником також є стан психічного благополуччя науково-педагогічних працівників та адміністративного персоналу, які безпосередньо взаємодіють зі студентами та впливають на їхній настрій, самопочуття, моделі поведінки та освітні результати.

Потреба в безпеці є однією з базових людських потреб, вона обумовлює важливість створення і підтримання таких умов, коли небезпеки фізичного, психологічного, соціального, економічного існування зведені до мінімуму. На думку авторів Т. П. Цюман та Н. І. Бойчук, безпечне освітнє середовище – це такий його стан, в якому наявні безпечні умови навчання та праці, комфортна міжособистісна взаємодія, що сприяє емоційному благополуччю учнів, педагогів і батьків, відсутні будь-які прояви насильства і є достатньо ресурсів для їх запобігання, а також дотримані норми фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки для кожного учасника освітнього процесу. Також дослідники виділяють три основних критерії психологічної безпеки освітнього середовища – захищеність від психологічного насильства, його референтна значущість, що фіксується як ставлення до освітнього закладу, та рівень задоволеності основними характеристиками процесу взаємодії. Відтак, психологічна безпека простору визначається як такий його стан, що вільний від проявів психологічного насильства у взаємодії, що сприяє задоволенню потреб у довірливому спілкуванні, створює референтну значущість середовища та забезпечує психічне здоров'я учасників освітнього процесу [5].

Оскільки особистість є багатовимірним, багатогранним і неоднозначним утворенням, що характеризується цілісністю, в сучасній психологічній науці

особливої актуальності набуває перехід від виявлення окремих якостей стресостійкості людини до концепції ресурсів як конструктивного фундаменту особистості, що дозволяє долати важкі життєві ситуації, зокрема навчальні та професійні. Психологічні ресурси допомагають впоратися зі стресовими навантаженнями, дозволяють обрати оптимальну стратегію поведінки у конфліктних ситуаціях, чинити опір спробам насильства, мобінгу або булінгу, відновлюватися після пережитих травматичних подій, протидіяти професійно-особистісним деформаціям, зокрема емоційному вигорянню, та є загальними компетентностями, засобами й умовами реалізації мети професійного саморозвитку та формування якостей суб'єктності в особистості. Тому підтримка та розвиток, зміцнення ресурсів, якими володіють здобувачі освіти, є неодмінними умовами для забезпечення їхньої життєстійкості та психічного здоров'я в закладі вищої освіти.

Серед основних джерел загрози психічному здоров'ю для усіх учасників освітнього процесу найчастіше виділяють – стрес, емоційне вигорання, насильство, булінг, мобінг та такі професійні деформації як перфекціонізм, трудоголізм та прокрастинація особистості. Однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності є поширення агресії та насильства у суспільстві, толерування та звикання до нього через масштабні людські втрати та руйнування в умовах війн, безперервні терористичні акти. Як наслідок цього, в соціальних спільнотах все найчастіше можуть використовуватись агресивні моделі поведінки. Особливо вразливою категорією осіб, які можуть постраждати від прикладів насильства є діти та молодь. У рекомендаціях МОН України наголошено, «що ефективний інструмент запобігання проявам насильства та булінгу (цькування) в закладі освіти є профілактика. Необхідно створити в закладі освіти атмосферу спільної поваги та відповідального ставлення один до одного під час міжособистісної взаємодії учасників освітнього процесу» [3].

Популяризацію психічного здоров'я та профілактику психічних розладів рекомендується здійснювати шляхом проведення заходів, що спрямовані на

підвищення психологічної компетентності викладачів та здобувачів вищої освіти з питань збереження психічного здоров'я; проведення тренінгової роботи зі студентами щодо підтримки їх ресурсного психоемоційного стану з метою попередження психічних розладів та вироблення здатності опиратися емоційній напрузі під час екзаменаційних сесій, розвитку життєстійкості у кризових ситуаціях, у важких життєвих обставинах, при переживаннях втрати, у ситуаціях невизначеності, конфліктах тощо.

В закладі вищої освіти також треба посилювати боротьбу із чинниками, які негативно впливають на емоційне благополуччя, призводять до зрушення в психічному здоров'ї здобувачів вищої освіти, серед яких може бути: соціальна незахищеність; втрата традиційних моральних цінностей та орієнтирів; примітивізація соціального мислення; невміння керувати вільним часом; низька навчальна мотивація; навчальна та/або особистісна неуспішність; інформаційне перевантаження; особистісна роз'єднаність через дистанційне навчання; вплив негативних віртуальних контактів у соціальних мережах тощо [2, с. 429].

Кожному здобувачу освіти необхідно дати можливість оволодіти основним методам надання першої психологічної допомоги та самопомоги, вмінні розпізнавати ознаки насильства, стресового стану, інформаційного або емоційного перевантаження тощо, вчитися ефективно поводитися у важких ситуаціях, а за необхідністю, не соромитися звертатися по емоційну підтримку та психологічну допомогу. Психологічна служба має співпрацювати з усіма учасниками освітнього процесу для того, щоб висвітлювати роль кожного підрозділу в створенні освітнього середовища безпечного для психічного здоров'я, забезпечувати мотивацію та спроможність реалізовувати рекомендації щодо роботи зі здобувачами освіти [1, с. 37–39].

Висновок. Розуміння сутності психічного здоров'я, його чинників та показників, розвиток життєстійкості, оволодіння навичками та уміннями регуляції емоційного стану та ненасильницького розв'язання конфліктів, стратегіями безпечного поведіння в умовах хронічного або гострого стресу тощо створюють психолого-педагогічні умови, необхідні для формування

освітнього середовища безпечного для психічного здоров'я здобувачів вищої освіти та усіх інших учасників освітнього процесу.

Головним завданням у справі забезпечення психічного здоров'я здобувачів освіти є створення в навчальному закладі такого освітнього середовища, яке наповнює студентське життя сенсом, залучає до цікавої навчальної та корисної громадської діяльності, дає можливість відчувати успіх та життєві перспективи на тлі доброзичливих та доброчесних взаємин студентів між собою та з викладачами.

Список використаних джерел

1. Безпечність освітнього середовища для психічного здоров'я здобувачів вищої освіти: рекомендації щодо забезпечення / підготувала Тодорова І. С. Полтава: ПУЕТ, 2023. 53 с. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/13553>.

2. Гузь Н. В., Фалько Н. М. Збереження психічного здоров'я здобувачів вищої освіти як умова гармонійного становлення особистості. / *Сучасні здоров'язбережувальні технології : монографія* / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : Оригінал, 2018. С. 425–433.

3. Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження і протидії булінгу (цькуванню) / Лист МОН України від 14 серпня 2020 р. № 1/9-436. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-stvorennya-bezpechnogo-osvitnogo-seredovisha-v-zakladi-osviti-ta-poperedzhennya-i-protidiyi-bulingu-ckuvannyu>.

4. Целікова Ю. О. Успішна організація психологічної безпеки освітнього середовища в умовах війни. *Організація безпечного освітнього середовища – виклик сучасності: перспективи та рішення*): збірник тез. Тернопіль: ТОКІППО, 2023. С. 384–386.

5. Цюман Т. П., Бойчук Н. І. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / за заг. ред. Цюман Т. П. Київ, 2018. 56 с.